

SPRÅKLIG SAMLING

1962
3. ÅRGANG

LØSSALG 50 ØRE

* UTGITT AV LANDSLAGET FOR SPRÅKLIG SAMLING - Boks 636, Oslo *

Språket i lærebøkene er blitt betre

Ikkje rart at folk er blitt irritert over det konservative språket i lærebøker på nynorsk

Språkprat med ein lærar i Lunde

Vi spør korleis språksituasjonen er i Lunde, og han svarar:

— Her er nynorsken innført i alle skolekretsane, så nær som ein. Men ved sentralskolen er det parallel-

Bjørn Rongen:

Hvorfor Språklig Samling?

Først og fremst fordi det er naturlig i et land med så mange dialekter. Verken nynorsk eller bokmål er fullgode som fellesmål, og den som vil bruke øra, vil ha vondt for å finne skriftspråket «purt og rent» i anna enn tillært utforming. (Forts. s. 5)

Landsmøtet 1962 i Oslo 29. og 30. september

Det er på tide å ta til med førebuingene for landsmøtet 1962, som vil finne sted i Lektorenes Hus i Oslo lørdag 29. og søndag 30. september.

Vi håper at både lokallag og enkeltmedlemmer vil gjøre alt for at landsmøtet skal bli så vellykka som mulig. Arrangørene rekner med stor oppslutning fra alle landets kanter.

(Over til side 2)

NR. 3

SOMMER-
NUMMER

«Sproglig sinnsforvirring»

«Sensurgjengen i departementet passer på at folk lydig knoter av sted».

Riksmålsfolket har fått sin «Riksmålsforening for lærerskoleelever». Formannen i foreningen heter Øivind Sand og har skrevet en artikkel i «Frisprog». I sannhet oppbyggelig lesestoff. Hadde det ikke vært for at det så ettertrykkelig strekkes under at formannen er lærerskolelev, ville vi trudd at han ennå ikke hadde forlatt gymnaset. Man taler så ofte om «gymnasiastnivå». Det ville være en fornærrelse mot gymnasiastene å nytte uttrykket i denne sammenhengen.

Vi tillater oss å gjengi noen brokker av herr Sands fektekunst: «... vi som an-

svarlige pedagoger har full rett til å motarbeide statens sproglige sinnsforvirring». «Jeg tror det er på tide at lærerstanden kommer seg (Forts. s. 2)

Interessant møte på Lillehammer

**Ytrehus og Haraldseid
talere**

Dr. philos Helge Ytrehus og rektor Sigurd Haraldseid talte på et møte som Språklig Samling Lillehammer arrangerte nylig. Ytrehus talte om Språklig Samling og Haraldseid om «Vår språksituasjon i dag og vegen fram.»

Rektor Haraldseid sa etter Gudbrandsdølens referat m. a.: «Framtidsnorsken må representere ein syntese med rom for mest mogleg av verdiane på bæ sider. I dagens situasjon vil det si, at bæ våre skriftmål må få (Forts. s. 2)

Brynjulf Tangen

ny formann

på Otta

**God von om stort
medlemstal**

Språklig Samling — Otta har hatt årsmøte og valt Brynjulf Tangen til ny formann, etter Ola A. Torgersrud, som sa frå seg attval. Til nye medlemmer av styret vart valde: Odd Bakke, Jacob Bergum og Gustav Saastad. Styret frå før er: Hans Vårhus og Harald Hansen. Varamenn: Jørgen Madslien og Astrid Linlokken. Ole A. Torgersrud vart (Forts. s. 2)

To interessante bygdekjerker:

Nes og Sauherad kjerker fra 1100-tallet

De to kerkene i Sauherad kommune — Sauherad og Nes — er begge godt over 800 år gamle. Den høge alderen skulle i seg sjøl være

Sauherad kjerke er, ifølgde sakkyndige, bygd omkring år 1100, kanskje noe før. Sagnet sier at steinen til kjerka er tatt fra Brattings-

Midt-Telemark er et av landets rikeste fruktdistrikter. Her ser vi Sauherad kjerke fra en av de mange frukthagene omkring.

nok til å avtvinge respekt. Det må ha vært dyktige og stortenkte folk som har bygd disse trauste gudshusa som har trassa tidas tann og stått som tauke vitner til bygdefolkets skjebne gjennom skiftende tider i krig og fred, i sorg og glede.

borg, ei gammal bygdeborg i nærheten av byggeplassen. Kjerka er bygd av bare gråstein, og de romanske rundbuene er sterktbygde og grovlagde, uten særlig kunstarbeid. Koret er firskifte uten apsisrunding. (Forts. s. 4)

Fjernsynssendinger i biblioteket

Ypperlig tiltak i Sarpsborg

Den dyktige og iherdige sjefen for Sarpsborg Bibliotek, Astrid Feydt, har satt en ypperlig idé ut i livet. Biblioteket har skaffa fjernsynsapparat, og redd inn et fjernsynsrom. Når det sendes program med kulturelt preg, ber biblioteket inn by- (Forts. s. 4)

Språklig samling - eit praktisk spørsmål, meiner bondelagsformannen Hallvard Eika.

«Bløt om hjertet», men «blaut bå beina»

Lunde i Telemark

„Norges skjønneste og blideste egn“

Når vi sier at Lunde er ei vakker bygd, svarer du at alle syns best om sitt. Men Olav Stranna, som har skrivi «Lundesoga», har funni fram et par fråsegner som syner at i alle fall enkelte er enige med oss. Rett nok er det en del år sia de ble skrivi, men «dei gamle fjell i synigom er alltid eins å sjå».

H. J. Wille, 1786, skildrer landskapet fra Strengen til Vrangfoss og sier at her fins «alt det smukke og avvelende som noget sted i verden kan ønske sig». Og justisråd Kr. H. Pram, 1805: «Lunde: Norges skjønne-

ste og blideste egn — høy grad af frugtbarhed».

Om du sjøl vil forvisse deg, så er du hjertelig velkommen hit. Vi har elver og vatn, skog og jord, lund og li. Og høgfjell lærer vi av Bø. Vrangfoss har vi dessverre lagt i lenker. Mens den før var «til stor uleilighed for tømmerhandlerne», sender den nå 35.000 kW inn på nettet.

Er du interessa i industri, vil du ikke finne så svært mye — ennå. Men du ser det ryker fra Bratsberg Teglverk. Det lå før i Skien, men så hadde de ikke me- (Forts. s. 2)

Det er ei kjent sak at Telemark har hatt — og har mange landskjente namn innanfor diktning og bildande kunst. Men også i praktisk politikk har Telemark landskjente folk. Viggo Ullmann og Gunnar Knudsen var lysande namn i den nasjonale og sosiale frigjøringa frå hundreårsskiftet og utover. Arbeidarføraren Torgeir Vrå var som kjent også telemarking. Siste mannsalderen har ein mann som Olav Versto spela ei stor rolle med sine

solide og djerne innlegg i Norges storting — også om språkspørsmål. (Forts. s. 2)

Hva er god norsk?

André Bjerke:
«Hva er godt riksmål?»
Riksmålsforbundet.

Tittelen er misvisende. Boka burde hete «Hva er god norsk?», for det er ikke ortodokst riksmål Bjerke doserer på disse 120 billigboksidene. En del gamle tanter og ei rekke konservative avisar vil kalle det bokmål — eller det som verre er.

Vi vil ikke gå så langt, men vi må vedgå at boka er gledelig radikal — til riksmålsbok å være. Språkdrakta er imidlertid den obligatorisk konservative.

Ideen med boka er god. Det er behov for en grenseoppgang på området, og Bjerke har skilt seg fra oppgava med heder.

Nå er det ikke noe nytt i det Bjerke legger fram. Mesteparten av det har vært god samnorsk de siste 15 åra. Bjerke bygger sogar flere av utredningene sine på det som er samnorskens grunnsetning: størst mulig nyanserikdom og uttrykksfullhet ved at elementer fra begge mål gis plass i det framtidige samnorske riksmalet.

Det nye ligger derfor ikke i innholdet, men i det at disse tankene doseres fra riksmaleshold og i den måten stoffet presenteres på.

Innholdet er delt i 50 avsnitt og i hvert avsnitt behandles et avgrensa problem. Eksempler på problem som drøftes er: åpenoppe; ennå (ennu)-enda; -ing, -ning, -else; saltede eller saltete mandler?; og dobbel eller enkelt bestemmelse.

Under tittelen «ond-vond» skriver Bjerke m.a.: «Ond dekker den moralske betydning: onde mennesker; onde følelser; det ondes makt. Vond betegner primert lejemlig smerte: jeg har vondt i hodet; det gjorde vondt hos tannlægen».

Om «riste-ryste»: «Riste angir den konkrete handling». «I moderne sprogbruk har denne variant (ryste) fått en avgrenset figurlig betydning». «Skoleeksemplar på riktig bruk av begge former: Det var en rystende opplevelse å bli ristet våken av politimannen».

Om «renne-rinne»: «Formen renne bør konsekvent benyttes med bokstavelig betydning i moderne, nysert riksmål. (NB på normal planet, ikke i høy stil!) I vanlig prosa bør det således hete rennende øyne, ikke rinnende øyne, som i eldre, mer danskpreget sprogbruk».

Eksemplene viser tendensen. Boka varsler tøvær. Måtte denne intelligente holdningen til språket bli dominerende i riksmålsbevegelsen.

Sjøl om boka inneholder en del sleivspark, litt ond-sinn og enkelte utlegninger som vi er absolutt uenige i (se avsn. 5, 28, 29, 36, 37, og 49), inneholder den så mye godt at vi trygt anbefaler den. Boka bør få mange leser — ikke minst i konservative riksmålkretser. Måtte den bli en vekker.

K. O. Winther.

Telemarksredaksjonen.

Telemarksstoffet er redigert av rektor Halvor Dalene, redaktør Trygve Skarlev, lensmannsfjernmektig Halvor Kassa, gymnasiast Hallvard Kåre Kuløy, jernbanefjernmektig Malvin Magnusson og skolestyrer Knut Opheim.

Malvin Magnusson og skolestyrer Knut Opheim.

Sinnsforvirring

(Forts. fra s. 1) ut av sitt seminaristkompleks, legger av seg Daniel Braut-mentaliteten ...». «... som situasjonen nu er, engasjerer forlagene de folk som lydig knoter av sted i statens regi ...» «Sensurgjengen i departementet ...». «Man frykter den frihet og ansvarsbevissthet som våger å se vår skole og vår samlende (?) kultur utfra helt andre og videre perspektiver enn de som er toneangivende i velferdsparadiset». «Vårt skolesystem er snart å ligne med et marionettesystem». «Og så har vi en del unge intellektuelle sosialister som går rundt og runder på løn og setter til en «a» der de synes det passer, og tror at de kommer arbeiderklassen nærmere av den grunn».

Riksmålsforbundet er sikkert sjøleglad for herr Sand og foreningen hans. Når det gjelder skjellsord og insinuasjoner, er han skåret etter «Frisprog»s lest. Om norsk kultur vil ha noen glede av ham er mere tvilsomt.

Interessant

(Forts. fra s. 1) rimelege vokstervilkår og språkleg rettferd. Men alle fornuftige folk vil skjonne og vera samd i at det ikke skal vera det same som at alle mindretal og språklege variantar skal ha krav på å finne att alle sine former i et offisielt skriftmål.»

Den driftige og dyktige formannen i Lillehammerlaget, Per Grue, ledet møtet.

Lunde

(Forts. fra s. 1) re leire igjen i byen. Det har vi i uhorvelige mengder. Tipp topp moderne maskiner og ovner maler, former og brenner 35.000 murstein eller like mange drensrør i døgnet. Dersom Skien sørger over tapet av Bratsberg Teglverk, får det være ei trøst at Skiens kjerke blir reparert med fasadestein fra Lunde.

Har du planer om å reise industri, bør du kontakte ordføreren i Lunde. Han vil sikkert være svært interessert. Og sentralt er her.

Er du interessert i videre utdanning, här vi Telemark yrkeskole. Lysinga i bladet taler for den. Noe omframt på yrkesopplæringsområdet har vi også, i landets første sysselsettingsbygg og den undervisninga som drives der.

Så velkommen til «Norges skjønneste og blideste egn»!

Knut Opheim.

Brynjulf Tangen

(Forts. fra s. 1) vald til kontaktmann for avis «Språklig Samling», og Per Storødegård og Arne Eggan til revisorar.

Av årsmeldinga gjekk det fram at organisasjonen møter både forståing og velvilje mellom folket i bygda. Det er god von om å kome opp i eit stort medlemstal.

På møtet heldt Harald Hansen ei orientering over emnet «Kvifor Språklig Samling», og Ole A. Torgersrud gav ei stutt utgreiing om korleis Språklig Samling vart til, om føremålet for organisasjonen og om det arbeidet landsstyret hittil har gjort og for tida er i gang med.

Et landsomfattende nett av talere og innledere.

Vi sakner ennå en del framlegg til talere og innledere til møter osb. (Se: Rundskriv nr. 2 1962). Vi er interessert i folk som kan ta seg av lokale oppgaver, men også folk som er villige til å reise litt om. Vi blir stadig bedt om å skaffe talere og deltakere til ordskifte, men da langtfra alle arrangørene betaler honorar eller dekker reiseutgifter, må vi forsøke å gjøre reisene så korte som råd er. Målet må være et landsomfattende nett av talere og innledere, slik at vi til alle tider har folk å sette på de ulike oppgavene.

Et abonnement
på «Språklig Samling»
er
en protest mot det reaksjonære målstrevet.
ei hjelp i arbeidet for
ett norsk språk.

Landsmøtet 1962

(Forts. fra side 1).

Arbeidsutvalget vil om kort tid sende ut et rundskriv om landsmøtet, og ber medlemmene studere det. Skrivet sendes til lokallag og kontakter. Alle medlemmer som er interessert i skrivet, men ikke får det tilsendt, kan få nærmere orientering om landsmøtet ved å vende seg til formannen i lokallaget eller skrive til boks 636, Oslo.

Alle saker som medlemmene ønsker at landsmøtet skal behandle, må sendes sekretariatet, boks 636, Oslo, så snart råd er — helst før utgangen av august.

LANDSSTYRET

Landsstyret har for tida følgende sammensetning: lektor Svein Hofseth, Arendal (form.), lærer Kay-Olav Winther, Moss, stortingsmann Einar Hovdhaugen, Ringebu, forfatter Kåre Holt, Holmestrand, husmor Astrid Kvendbo, Surnadal, arbeider Thomas Refsdal, Rjukan, dr. philos. Helge Ytrehus, Lillehammer, førstelærer Leif Egerdal, Oslo, forfatter Waldemar Brøgger, Oslo, stud. philol. Jostein Stokkeland, Jæren, førstesekretær Ivar Hundvin, Oslo, programsekretær Ivar Holm, Stavanger, redaksjonssekretær Lars Norman Sørensen, Tromsø og journalist Einar Linderud, Oslo.

Hendig ordliste for skole og privatbruk:

BAKKE OG DALENE

ORDLISTER

Bokmål og nynorsk

Pris bokmål kr. 3.50

nynorsk kr. 3.80

J. W. CAPPELENS FORLAG

SPRÅKLIK SAMLING

Utgitt av Landslaget for Språklig Samling

REDAKTØR:

Kay-Olav Winther

REDAKSJONSEKRETÆR:

Leif Egerdal

ANSVARLIG: Svein Hofseth

Redaktørens adresse: Fagertun 4 c, Jeløy, Moss.
Ekspedisjon: Postboks 636, Oslo.

Postgirokontor nr. 163 78 - Utgitt i Oslo.

— Abonnement pr. år: kr. 5. —

TRYKT HOS S. BERN. HEGLAND, FLEKKEFJORD.

«Fri sprogutvikling»

Riksmålsbevegelsen hevder at den går inn for ei «fri sprogutvikling». Det lyder fascinerende.

Nordmennene er et frihetskende folk. Alle bevegelser som gjør krav på å forfekte eller forsvare en eller annen «frihet», kan gjøre rekning med solid oppslutning av nordmenn. Hva friheten djupest sett består i, reflekterer man ikke så nøy over. Vi er nå engang ikke et folk av filosofer.

Det spørst imidlertid om vi ikke burde ta til å filosofere litt, når vi møter den mark-skirkerske frihetslengselen. Vi bør spørre hva det er for «frihet» som skal forsvares, for frihet forveksles så ofte med friheter.

Slagordet «fri sprogutvikling» er illustrerende.

Hvor fri er den frie utviklinga tenkt å være? Det er ofte vanskelig å få svar på det. Man roper i skogen og får ikke svar. Enkelte ganger slipper det likevel ut opplysninger som kan gi visse holdepunkt.

Daværende generalsekretær i Riksmålsforbundet, Leif Korsvold, skrev i Ordet, nr. 2 1960, at Det Nor-

ske Akademi for sprog og litteratur skal ha til oppgave å «sørge for sprogets røkt og pleie, forestå den nødvendige normering og tilrettelegge dets naturlige utvikling».

Som man ser er det ikke mye igjen av den «friheten» som serveres i propagandan. Stilt overfor praktiske spørsmål, krenker forbundet den «friheten» som det gir seg ut for å forsvare. Man unser seg ikke engang for å ville «tilrettelegge» utviklingen. Det er «fri sprogutvikling» i praksis.

Inntrykket av at forbundet seiler under falsk flagg, styrkes av et anna sitat fra samme tidsskrift. Jeg veit ikke hvilken posisjon forfatteren av sitatet, Erik Arentz, har i riksmålskretser, men jeg går ut fra at tanken er representativ når den serveres i Riksmålsforbundets eget tidskrift. Arentz skriver: «... derfor må vi nu få faste og klare regler for hvorledes den fremtidige sprogutvikling etter vår mening bør foregå».

Også her er det slått av på kravet til «fri, naturlig sprogutvikling» til fordel for

ingrep og komité-utvikling. Forholdet minner oss om Esaus hender og Jacobs røst.

Det er å ønske at folk en gang får øynene opp for dette soleklare forholdet. «Fri sprogutvikling» er en illusjon, noe som i praksis er erkjent til og med av uttrykkets opphavsmenn og varmeste forsvare.

Den som biter på propagandaen som drives med utgangspunktet i dette slagordet, oppnår bare to ting: å blottstille sin uvitenhet og mangel på innsikt og å sinke språkutviklinga.

INNSATS

Landslaget har vaksi seg jamt større, men vi er ikkje fornød. Vi må lenger fram.

Mellom anna treng vi fleire lokallag. Mange og sterke lokallag er ein føresetnad for framgangsrikt arbeid. Vi ber derfor alle kontaktane og dei direkte medlemmene våre prøve å få i gang lokallag på heimstaden sin.

Motstandarane våre har eit godt utbygd organisasjonsnett. Skal vi sigre over dei, er det ikkje nok å bli like gode som dei er. Vi må bli betre, sterke og meir slagkraftige, men til det trengs det innsats. Kvar einskild må ta sitt tak, elles blir børa for tung å bere.

Vi kan lære av dette: Ein skoleklass fløynde over av papir. For at vaktmeisteren skulle slepe å rydde opp alt saman og få heile arbeidet aleine, fikk elevene beskjed om å ta opp ein parbit kvar, og plassen blei rein.

La oss dele arbeidet mellom oss på same viset, så børa ikkje blir liggande på noen få. Ansvarret kviler på oss alle.

Elementær menneskerett.

Det er en elementær menneskerett for hr. Smebye å tale riks-mål med sin kone over frokostbordet. Men det er ikke noen elementær rettighet for ham til å tale riks-mål til 1 million andre koner som sitter ved frokostbordet.

Benjamin Vogt,
i N.H.&S. Tidn.

Bli medlem

av Språklig Samling. Årskontingen for direkte medlemmer kr. 5. For den som ikke har eiga inntekt kr. 2,50. Send innmelding til boks 636, Oslo.

Etterlysing.

Arbeidsutvalget etterlyser stafettlistene D og E. Gjer vel og send lista vidare! Det er din innsats som skal føre arbeidet fram!

BLADPENGAR

Vi ber alle tingarar sende bladpenger for 1962, 5 kroner, til laget sin postgirokontor, 163 78. Skriv på kuponpen at det gjeld bladet, så vi ikkje fører dykk inn i medlemskartoteket.

Rikt språk

Etter alt å dømme kommer sammorsk til å bli et rikt språk. Det har den alle forutsetninger for å bli — et språk som forener i seg bokmålets bøyelighet og begrepsfylde og nynorskens veldige ordforråd fra natur og folkeliv og dens vakre klangfulle diftonger.

Monrad Norderval.

Teori og praksis.

Det fins nok av eksempler på at de som nytter slagordet «fri sprogutvikling», ikke praktiserer det sjeld. Utafor Hegdehausvegen 31 i Oslo står et namneskilt som gårdeieren har valgt uten noen som helst tvang. Skiltet som bærer forma «vegen», har vært utsatt for mye kritikk nettopp fra dem som slår om seg med slagordet «fri sprogutvikling».

Det er ennå et drygt stykke mellom liv og lære, ser det ut til.

!

Etter ønske har bidragsyterne i dette nummeret fått beholde si private rettskrivning. Det gjelder både artikler og replikker i intervju.

Saklighet fra den kanten.

«Det er våre forfattere som har sviktet på sprogsfronten. De skulle ha opploftet et hærskrik: Intet som ligger høyere enn det matnyttige, kan uttrykkes på sammorsk, på læreboknormalens grunn, på skolebokspråk.»

G. D. Horne.
i «Morgenbladet».

OPPLYSNINGSAKKELEN

Jak. Normann, Borkenes, kr. 5.—. Utfordrer Sigvar Rikshheim, Reidar Løtternes og poståpner Størkersen, Borkenes.

GÅVER

Olav Tr. Hagen, Eidsvoll, 5, Andreas Bakke, Kirkenes, 5, Jens Nygård, Haltdalen, 20, Sverre Arntzen, Røsvik i Salten, 5, Finn Fløtten, Kirkenes, 5, Aslaug Heldal Monsen, Hamar, 5, Bjørn Rønigen, Drøbak, 5, Birger Opsahl, Vollebekk, 5, H. Håland, Elnesvægen, 5, Olav Løkse, Finnfjordbotn, 5, Sverre Sand, Ballstad, 10, Line D. Pedersen, Kongsvinger, 5, Alf Omholt, Veme, 10, Per Steinar Steinsvoll, 5, J. Yndestad, Ramsey, 5, G. O. Grosvold, Kongsberg, 5, Rolf Lunder, Hvalstad, 5, Ellen Marie Magerøy, Nesoddtangen, 10, G. Wicklund, Miland, 10, G. Kristoffersen, Lillestrøm, 20,

?

1. Hva kalles den svenske litteraturprisen som Inger Hagerup fikk for kort tid sia?
2. Går det an å abonnere på Språklig Samling?
3. Hva heter redaktøren av ukebladet «Aktuell»?
4. Hvor ligger Skjeborg?
5. Er forma «fleire» tillatt i bokmål?
6. Hvem har skrevet dette: «Gamlefari i stua / tapte lengst trua / på almanakken, og gammelom ved grua / på gigten / som var hennes tegn.»?
7. Hva betyr bilmerket SAAB?
8. Hva er Anka Borch kjent for?
9. Hva betyr det svenske ordet «hjortron»?
10. Hva markerer datoien 5. april 1959?

(Svar side 5)

Språklig Samlings KRONIKK nr. 3 — 1962

TELEMARKSMÅLET

AV REKTOR H. DALENE

Det blir ofte sagt om Telemark fylke at det er et Norge i miniatyr. Naturen skifter fra typiske fjellbygder, over «breie bygder» med skog og dyrka mark, til kystbygder som minner om Sørlandet. Og næringslivet skifter fra jord- og skogbruk til moderne storindustri. Folkesetnaden er like skiftende som naturen og næringslivet. Folkelynet er også forskjellig.

Alt dette speiler seg av i språket. Språklig er Telemark kanskje det mest varierte fylket i landet vårt.

Filogene legger gjerne stor vekt på «jamvektloven» og de ulike virkningene av den. Men da dette ikke skal være noen filologisk avhandling, vil jeg nøy meg med å peke på noen målmærker som folk flest vil legge merke til.

Skillet mellom «tjukk» og «tynn» i går gjennom Tele-

mark og deler fylket i to omrent like store deler. Følger vi riksveg 340 fra Bø og vestover, merker vi denne skilnaden straks vi kommer til Seljord. Samtidig går vi over fra «a-mål» til «i-mål»: vi får soli og fjelli, mot aust-norsk sola (med tjukk i) og fjella. Vi er nå kommet til det egentlige Telemark, der folkevisene blei oppdaget og tatt vare på for over hundre år sia. Alle er samde om at vesttelemarksdialektene hører til de vakreste i landet vårt, og mange undres på åsen disse bygdemåla vil greie seg i den «Tokke-alderen» vi nå går inn i.

Den austlige og nedre delen av fylket har typiske austnorske målmerker: «tjukk» i og «a-mål». Ja, de nedre distrikten er heilt «vikværske», med former som jeg (for eg), kommer

(for kjem) osv. I denne delen av fylket bur de fleste

menneskene, og folketallet auker stadig. Ja, distriktet omkring Skien og Porsgrunn holder faktisk på å bli ett eneste stort by- og industriområde.

Men også dette distriktet har alle gode kjennemerker på norsk mål: diftonger (stein, bein osv.), høkjønnsformer (brua, gata osv.), intetkjønn-flertallsformer på -a (eggja, fjella osv.), for-tidsformer på -a i verb av kaste-typen (han kasta, han har kasta), supinumformer på -i (har skrivi, har sovi) osv. Det nyter altså ikke å påstå at folk flest i Skien—Porsgrunnsområdet snakker «riksmål». Det de snakker, er faktisk «sammorsk», fiks og ferdig!

Så et par ord om skolespråket i fylket. I utstrekning er «nynorskområdet» langt det største, men i folketall står bokmålet sterkest. Alle kommuner vest og nord

i fylket (med unntak av bysamfunna Notodden og Rjukan) har nynorsk i folkeskolen. Nynorsk har også overvekt i Sauherad, Lunde og Drangedal. Fra og med Holla og nedover har alle kommuner bokmål i folkeskolen. Men vi skal legge merke til at alle bokmåls-kommunene i Nedre Telemark har innført radikale former, som rett og rimelig er ut fra de faktiske måltihøva.

Så langt er alt vel og bra. Det store problem blir da å finne gode lærebøker med radikale former (også a-former i verb av kaste-typen). Dette må lærere og andre skoleinteresserte passe på — og gjøre krav om overfor myndigheter og forlag. Og så til høgstadiet i den 9-åriga skolen må det kreves lærebøker med radikale former.

Like viktig som skolespråket, ja enda viktigere, er avisspråket. Og det er ikke verre i Telemark enn i andre fylker, i enkelte tilfelle kanskje litt bedre.

At enkelte aviser «retter» radikale former til «moderate», er ei kjent sak. Nå skal ikke redaksjonene ha all

skylda for denne «rettinga». Ofte er det setterne som av gammal vane «retter» a til en i høkjønnsord, a til et i verb av kaste-typen osv. Men det må de ikke få lov til! Tross alt er det redaksjonen, og ikke setterne, som er ansvarlig for avisene. Avise-ne har heller ingen rett til å forlange at folk skal være «konsekvente» i bruken av de radikale formene, like lite som lærerne har det i skolen. La folk få bruke de endingene de vil, når bare ortografiene, og sammenhengen, er noenlunde i orden! Men de som bevisst går inn for å bruke de radikale formene, bør — ved påskrift på manuskiptet eller på annen måte — forlange å få sitt lovlige språk respektert.

Ellers har vi, i Telemark som andre steder, heile skalaen av konservative og radikale former i avisspråket. De mest konservative avisene prøver, så godt de kan, å følge Aftenpostens og André Bjerkes «sprop», med former som «frem», «sne», «boken», «broen» osv. Andre er noe bedre, og bruker i allfall minimum av norske former etter 1938-rettskrivinga:

Midt-Telemark i kunst og diktning

Avg
Trygve Skarelv

I landsmålestokk har Midt-Telemark gjort seg ganske godt kjent i kunst og diktning gjennom tidene. Folkevisa om Margit fra Hjukse «den stoltaste gard i Sauherad var», er kanskje noe av det mest kjente av det som er tatt vare på fra eldre tider. I dag er det trulig hardingfela med spellemenn som Kristiane Lund og Jens Amundsen som representerer det fremste i landskjent kunst fra distriktet.

Det kan være mye som tyder på at Midt-Telemarks natur virker sterkt inspirerende på mennesker som er gitt kunstneriske talenter. Det sterke spenningsforholdet mellom Midt-Telemarks logne skogsstrøk og ville snaujell, mellom breibygger og trange daler, stille skogtørnere og tordnende fosser, synes å hjelpe til å løyse ut de krefter som sprenger på i et skapende sinn.

Ved siden av det særmerkte bondesamfunnet var det nok naturen som år for år drog kunstnere som Erik Werenskiold og Halfdan Egedius til Bø og Sauherad, der de fant motiver som de lot stivne til kunstverk som idag er allermannsjeie blant nordmenn. I Sauherad fant Werenskiold både Askeladden og prinsessa, ja, til og med kongsgarden og berget det blå. «Telemarksjenter» og «En bondebegravelse» er kanskje av de mest kjente motiver som i det heile er fanga inn i Sauherad. Der lever den dag i dag kvinner som sto modell for «Telemarksjenter», og på Sauherad Bygdeheim bor en nittiåring som vel husker at han sto blant de andektige på

språk, fram, sno, boka, bruas osv.

Derimot er de svært forsiktige med å bruke fortidsformer på -a i verb av kastetypen: **kasta, hoppa, dansa** osv. Desto hyggeligere er det å konstatere at enkelte aviser også bruker disse formene, i allfall til en viss grad. Og blir de brukt med forstand og smak, skulle det så visst ikke være farlig å nytte disse formene, som er i aller beste samsvar med talemålet i distrikto, og i heile landet forøvrig (utenom Bergen, som her står i ei særstilling).

Dette med fortidsformer på -a (kasta, hoppa osv.) er faktisk **nøkkelformer** i språket vårt. Den dagen de blir helt vanlige på trykk, den dagen har skillet falt mellom bokmål og nynorsk, og da har vi faktisk ett norsk skriftmål i landet.

Nes kirkegård i «bondebegravelsen».

I Bø fant Halfdan Egedius de sterke menn og hardføre ansikter han hadde bruk for til «Snorre». Mennesker i Bø som Egedius valgte ut, blei kledd i brynjer og kapper, og fikk sverd i hand for å høre heime i det miljøet

ne i Håkonshallen i Bergen.

Rosemaling har blitt sterkt framelska i Midt-Telemark gjennom åra, og i dag er det kanskje fler enn noen gang før som dyrker denne kunstarten som hobby, særlig i Bø, der det i det siste er holdt flere kurs for amatører. Den mest kjente rosekunstneren tvang dem inn i Nesodden i Midt-Telemark nå,

Trond Tveit heter denne unggutten som er en av arvtakerne etter Myllarguten. Monumentet over Myllarguten står i parken ved Nordagutu jernbanestasjon i Sauherad.

Tegning og maling er idag en utbredd hobby i Midt-Telemark. Men sjølsagt er det bare få som rekker fram og blir kjente. I vårt hundreår har vi Torleiv Stadskleiv som den mest kjente. Han henta helst motiva sine fra Lifjell og er nå representert i Nasjonalgalleriet.

Treskjæring og rose maleri er urgammelt handverk i Midt-Telemark, der mange opp gjennom tidene dreiv det til kunst. Ei av de mest evnerike ættene i treskjæring var Borgarson-ætta fra Bø, som har forma ting på høyde med kunstverk fra Gudbrandsdalen. En av disse, Borgar Borgarson Kåsa, fekk såleis det vanskelige oppdraget å skjære ut søyle-

er Halvor Slettmeås, som bl. a. både har skåret ut og malt den store altertavla i Bø kirke.

Dette er bare glimt fra kunsten i Midt-Telemark, og mange navn som burde nevnes, må lates ute. La oss likevel ta med Myllarguten, naturgivnaden fra Sauherad, som spelte fele så godt at sjøl Ole Bull blei imponert. Lars Fykerud, Torkjell Haugerud og Gunnulf Borgen med mange flere gikk i Myllargutens fotspor og gjorde seg så bemerkia at hardingfela framleis er det instrument som mest villig og kanskje best tolker den grunntonen som gjennom seklene har særprega natur og folkelynne i Midt-Telemark.

MÅLAVSTEMNINGER
Kjosen — 82—72 for nynorsk, ikke bindende for skolestyret.

Henseid — bindende flertall for nynorsk.

Ramfjord — 79—2 for bokmål, tidligere nynorsk.

Drangedal — 58—18 for nynorsk.

To interessante

(Forts. fra side 1).

Demoner og legemstore

apostler bak kalken

(Forts. fra s. 1)

Nes kjerke er noe yngre enn søsterkjerka i Sauherad, men en meiner å ha bevis for at den sto ferdig før år 1140. Til gjengjeld er det tydelig å se at dette bygget har vært omhyggelig planlagt, og at det har vært særkyndige folk med i planlegginga. Dette meiner en kan ha sammenheng med at det bodde storfolk på Nesodden på den tida. Lindheim var dengang skipreide med lendmannssette og tingsted.

Også i Nes kjerke er sjølve murene av vanlig gråstein, men alle hjørna og portalene og glassåpningene er hogd av kvit marmorliknende kalkstein som må være hentet langvegs fra. Og sjølve steinhoggerarbeidet er reine kunstverket. I portalene finner en både hedenske og kristne symboler.

Men det som gir Nes kjerke særlig stor kunsthistorisk verdi, er de enestående praktfulle dekorasjonene som er kommet for dagen i korrommet. I 1860—70 åra blei de rike dekorasjonene enkelt og brutal dikt med kalk. Så sto de kyte umælende veggene slik i omkring 60 år. Men så tok kalken til å flakne av i 1925. En fant maling under kalken, og riksantikvaren tilrådde at det blei satt i gang restaureringsarbeid. Men først i 1935 kune konservator Gotaas ta til med avdekningssarbeidet. Det viste seg da at kjerka har vært dekorert flere ganger. I skipet blei 2 lag avdekt og i koret 3 lag.

Den eldste dekorasjonen skriver seg antakelig fra kjerkas første tid og omfatte 12 korsmerker. Det neste innslaget fra omlag 1250 var enkle, kvadratiske figurer, buer, sirkler og rammeverk. Men så kommer det tredje steget fra omlag 1300—1400. Og her er det en kjänner storheten og tildels i all god kunst. Inntrykket er like overveldende i dag som det måtte være for 600 år sia. Her er det liv og rørsler, personer og situasjoner, veldige dramatiske hendinger med en mektig helhetsvirkning.

Under sjølve himlingen former seg i monumental enkelhet de tre store kosmiske kristne sentralmotivene — soning, dom og nåde. Kjerka er vigg til apostlene Peter og Palus, og deres liv og gjerninger er malt på korruggene. Overalt er det en rikdom på detaljer og nyanser, med blomsterranker, markblomster, border, draperier og andre dekorasjoner.

Kunsthistorikeren, riksantikvar dr. Harry Fett skriver i boka «En Bygdekirke» om koret i Nes kjerke: «Det er utvilsomt det vakreste intime rum som er bevart i Norge, noe av det beste

norsk interiørkunst har frembragt, med harmoni mellom veggger og tak.»

I åra 1706—08 gjennomgikk Nes kjerke ei ny dekorering av en folkelig mester på akantusbarokkens område. Han hette Laurits Petersen. Overalt i koret, under korbuene og særlig i skipet malte han motivene og symbolene sine. De nåværende dekorasjonene på altertavla og preikestolen rekner en også med er hans verk.

Laurits Petersen har også malt den store rekka av legemsstore apostler i koret i Sauherad kjerke.

Sauherad kjerke er ellers kjent for demonveggen sin. Under malinga til Petersen fant konservator Gotaas ei mystisk figurmalming. Det var store og små ansikter som likna både folk og dyr. Etter hvert fikk han renna fram store svermer, flokk på flokk av dyremasker med menneskelige trekk og menneskemasker med dyretrekk, som folder seg ut i all slags fantastiske bastardformer. Det var magiens makter, tildels og tilværrets demoner, alt det underbevisste som lever sitt maskeliv i og omkring mennesket. Det er rekna ut at det fins over 2500 demoner på koryggen i Sauherad kjerke.

Slik kan de tause veggene likevel gi oss sin historie om tru og overtru, liv og kunst i farne tider.

Og bygdefolket har grunn til å være stolte av sine prektige gudshus, og til å ta vare på dem med den vørnhad de fortjener. Skjønt de kunstskattene en finner her, har krav på interesse og har mye å gi langt ut over Telemarks grenser.

Malvin Magnussen.

Fjernsyns-sendinger

(Forts. fra s. 1)
ens borgere. I samband med sendingene lages det utstilling av litteratur som har tilknytning til programmet.

Vi veit ikke om Sarpsborg Bibliotek er det eneste som praktiserer ordninga, men det spiller mindre rolle. Hovedsaka er at noen har tatt skritt for å gjøre fjernsynet til den kulturfaktoren som det kan være — når det blir nytta på rette måten.

Mange ser på fjernsynet som en fare for litteraturen. Dette synet er ventelig unødvendig pessimistisk. — Brukt riktig, vil fjernsynet kunne bli en litteraturens tjener. Sarpsborg Bibliotek har vist vegen.

Det må være ei oppgave for Språklig Samlings lokalag å se til at denne ordineringa vinner fram andre steder med.

Skriftbildet må aldri ligge for langt fra talemålet

Slik stillingen er, har vi en målsetting: Et sams riksma i Norge. Et slike mål kan vi ikke få på en dag eller et år. Den eldre generasjon vil aldri klare det, men derfor behover vi ikke som Bjørnson furte og starte et motstands-lag. Det vi skal prøve, er å gi ungdommen grunnlag for et samleende språk, og til det mener jeg tiden nå skal være inne. Somme sier, at vi river opp bokmålets egenart. Ja, for så vidt den er av dansk opprinnelse gjør vi nok det, for vi skulle vel alle ville en norsk egenart, selv om den skulle skurre litt i starten. Det er tegn på levende mål at det er ufer-

dig og utviklende, og samme hva slags norm vi gir et levende mål, så vil det gå sine egne veger tvers av all normering. Det kan være beklagelig, men den dagen alle sier det mange bruker her i Oslogryta: Dem sa til de, at... ja, den dagen er akkusativ og nominativ byttet om, og da er det riktig språk. Det er ingen gitt å leve hvis han stopper blod-omlopet, derfor er det heller intet språk gitt å leve hvis det setter fast en norm som et stenge, det være seg rettskrivingen fra 1907 eller 1917. Den som vil prøve det, kan bare la de unge få en bok fra hin tid i hende, og det er de unge som skal bruke det målet som språklig samling skal gi.

Annonsér i
Språklig Samling

Mobler

til alle i huset.

Tepper. Gulvlamper. Barnevogner. Fotorammer.
Kofferter. Bags. Damevesker m. m. m.

Språket må være: En god handel hos

H. N. LIEN LUNDE. Telef. 22.

Vi

mottar innskudd til høyeste rente
praktiserer herunder også det nye og
lettvinde kupong-sparesystem
bevilger kreditter
formidler overførslar til utlandet
åpner remburser
stiller garantier
besørger inkasso på inn- og utland
utfører bankgiro-oppdrag
leier ut sikkerhetsbokser
mottar verdigenstandar til oppbevaring
besørger formuesforvaltning
kjøper og selger verdipapirer gjennom
EGEN FONDSAVDELING

Forøvrig utføres alle bankforretninger og ethvert oppdrag vies den beste oppmerksomhet

VÅR EKSPEDISJONSTID ER:

Ukens fem første dager kl. 9—14
Lørdager « 9—13
Dessviten hver fredag « 16—18

TELEMARKSBANKEN A/S

Skien Kragerø Porsgrunn Rjukan Bø

Svar på spørsmåla side 3.

1. Dobblouprise. Den var på 15.000 sv. kr. 2. Ja. Abonnementspri: kr. 5,— pr. år. 3. Jo-stein Nyhamar. 4. I Østfold. 5. Nei — dessverre. 6. Bjørnson i diktet «Kantate ved hundreårs-festen for «Norges Vel». 7. Svenska-Aeroplan-Aktie-Bolaget. 8. Dyktig barnebokfotfarterinne. 9. Moltebær. 10. Språklig Samling blei stifta den dagen.

Lunde Forbruksforening

Er De i eller kommer De til LUNDE, lønner det seg å besøke vår moderniserte forretning med det store utvalg.

Til fantastisk låge priser kan vi tilby
4-manns telt m/ plastbunn,
gummimadrasser og soveposer.

A/S Næs
Forbruks-
forening

ass. landhandel

G V A R V

— 5 —

HØRTE SAMVIRKELAG

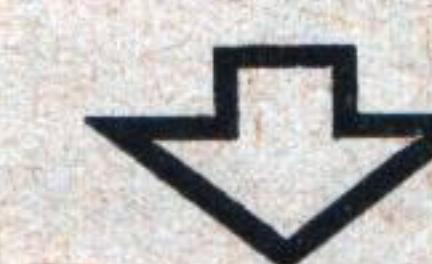
Assortert landhandel

Shell bensin og olje

Vi mottar Deres innskudd på følgende vilkår:

Sparevilkår	2½ % rente
6 mndrs. oppsigelse	3 % «
9 « «	3½ % «

La det ikke bli med tanken
sett pengene i — — —

Saude og Nes Sparebank

Akkerhaugen — Gvarv

FLAABYGD SPAREBANK

S T R E N G E N

Ordnar alle vanlige
bankforretningar

★ TELEMARK YRKESSKULE

tek til med nye kurs i midten av august månad.

— Søknad om plass til alle kursa innan 1. juni.

Opplæring i desse fag:

1. Mekanikerklasse 10 mnd. Føreskule til landbruksmekaniker, bilmekaniker, rørlegger, elektriker o. f.
2. Landbruksmekanikerklasse I og II, 2 årig opplæring, som fører fram til full fagutdanning, som svarar til «svennebrev» i dei fag som har det.
3. Maskinarbeiderklasse, 10 mnd.
4. Elektrikerklasse, 10 mnd.
5. Sveisekurs frå 2 mnd. — 4 mnd.
6. Tømmerklasse I, 10 mnd. Føreskule til tømmerklasse II og III.
7. Tømmerklasse II og III, 2 årig opplæring og som fører fram til full fagutdanning (svennebrev).
8. Snekkerklasse I, 10 mnd. Føreskule til snekkerklasse II og III.
9. Snekkerklasse II og III. 2 årig opplæring og som fører fram til full utdanning (svennebrev).
10. Kjole- og draktsaumklasse I, 10 mnd. Føreskule til kjole- og draktsaumklasse II og III.
11. Kjole- og draktsaumklasse II og III, 2 årig opplæring, som fører fram til full fagutdanning (svennebrev).
12. Lin- og kjolesaumklasse, 10 mnd. Føreskule til Statens kv. Industriskole og lærarutdanning.
13. Vevklasse, 10 mnd. Føreskule til Statens kv. Industriskole og lærarutdanning.
14. Lin- og kjolesaumklasse, 5 mnd. Tek til ca. 15. august.
15. Vevklasse, 5 mnd. Tek til ca. 15. august.
16. Lin- og kjolesaumklasse, 5 mnd. Tek til først i februar mnd.
17. Vevklasse, 5 mnd. Tek til først i februar mnd.

FRI OPPLÆRING — SKULESTIPEND
Skriv etter plan og søknadsskjema. Adr. Lunde i Telemark, telefon 45.

Johs. Haugen
GVARV

Assortert landhandel

**Gvarv
Pølsefabrikk**
Prima fårepølse

Byggmester
Saamund Tresland
GVARV

AUTORISERT ENTREPENØR

A.L Telemark Fruktsalslag
GVARV

Pakking og omsetning av frukt.
Omsetning av plantevernmidler og reiskapar
til hagebruket.

**OSKAR
KITTILSEN**
aut. livdyrkommisjonær
Drosje - Dyretransport
Tlf. 102 Gvarv

**Gvarv
Samvirkelag**
Assortert landhandel

MALING - LAKK
TAPETER
BYGNINGS-
ARTIKLER

A. OVA
Tlf. 7, Lunde

**HJUKSE
SAGBRUK
& HØVLERI**

Spesialitet :
Snekkerlast
Tlf. Hjuksebø 17 b

**Gvarv
Pølsefabrikk**
Prima fårepølse

GVARV

Ungdomsherberge

Tlf. 118

**GVARV
Frisersalong**
Gunhild Strand

i Næs Forbrugsforenings gård

Tlf. 165 Gvarv

Brattestå

Gartneri

tlf. 119, Gvarv

DET STØRSTE UTVALG I MØBLAR
finner De hos

Einar Kaasa tlf. 274 - Bø.

Vi bringer fraktfritt over hele Telemark

Peder Olsens Eff.

Tlf. 53 - Bø i Telemark

BAKERI og KAFÉ

SØLV - PLETT - TINN

BUNADSØLV

GULLSMED BESTELAND

Telefon 202 - Bø i Telemark

ERIK H. BØ

Tlf. 22 - Bø i Telemark

KONFEKSJON og MOTEVARER

**SUNDSVALEN
BRUK**

HOLTSÅS

Trevarefabrikk,

Sagbruk - Høvleri

Tlf. 513 Hjuksebø

Lunde Bok-
og Papirhandel

Bøker - Papir - Kortevarer

Fotoartikler - Sølvvarer

Alt i trykksaker og gummi-
stempler leveres. Reparering
av fyllepennar mottas.

★ Steinsland Frisersalong ★

BØ I TELEMARK

Moderne klipp og frisering

Velkommen i vår snarkjøpsbutikk!

Godt utvalg i KOLONIAL, DELIKATESSER,

FRUKT og GRØNSAKER.

T. WREIM

Tlf. 64 - Bø.

- Møbelhallen -

BØ I TELEMARK

ALT I MØBLAR

Kontor- og hybelmøbler

Midtbygda Handelslag

Tlf. 62 — Bø i Telemark

Snarkjøpsbutikk med eiga manufakturavdeling

Årets nye skjønnlitterære BØKER får De hos oss.

Stort utval i Skrivesaker og Kontormateriell.

K. SANDÅKER

BOK- OG PAPIRHANDEL

Bø i Telemark

TRYKKSAKER

utføres på alle målføre. Rimelige priser - hurtig levering.

BØ PAPIR OG TRYKK

DET STØRSTE UTVAL

i jernvarer, kjøkkenutstyr og sportsartiklar finn De hjå
oss. Alf Bjerckes maling. Jøkul og Ulefoss omnar og
kaminar.

Bø Jernvareforretning A/s

Kommer De til Bø,
besøk Nymoens Kafé

Vis å vis Telemark landsgymnas.

Plass til 150 gjester.

L/L BØ MØLLE

Bø i Telemark

SOLHEIMHUS — moderne villabygg
er blitt ein sensasjon på boligmarknaden. Mange typer
å velge mellom. Pris eksempelvis for 85 m² kr. 35.000
komplett ferdig over grunnmur, med nøkkel i døra.

H. H. Kaasa A/S BØ I TELEMARK

Tlf. Bø 150 og 154. Skienskontoret 22915

Drøkk mjølk
frå
BØ MEIERI

Ingebjørg Almankaas
VEVSTOVE
Tlf. 136 b - Bø i Telemark

LUNDE SPAREBANK
1862 — 1962
Gjennom vekslende tider og år har Lunde Sparebank virket i 100 år. Vår hilsen og takk vi sender til våre kunder av alle steder, i byer og alle grender.

Vi ønsker at banken i kommende år den samme tillit fra publikum får. For ordning av alle økonomiske ting, kom innom i banken, skriv eller ring.

Innskudd mottas på følgende vilkår:

Folio.

Sparevilkår til 2½ % rente.

6 mndr. oppsigelse til 3 % rente.

9 mndr. oppsigelse til 3½ % rente.

Sparebøsser til utlån.

Utlån bevilges som:

Pantelån.

Veksler.

Gjeldsbrev.

Kassekreditter.

Byggelån.

Vi besørger:

Inkasso.

Betalingsformidling, bankgiro, banktrekk.

Oppbevaring og forvaltning av verdipapirer.

Kjøp og salg av valuta.

ALT I KOLONIALVARER
MANUFAKTUR og SKOTØY

Bø Samvirkeleg

Tlf. 7

Ta en tur innom
vår kafé!

Stort, lyst lokale.

Centrum
Kafé

Tlf. 279

Centrum Elektro %

BØ I TELEMARK

ELEKTRISK UTSTYR
RADIO og TV-service

BØ Byggeførretning A/s

BYGGEARTIKLAR
FARGEHANDEL

MODERNE KJØKKEN
KJØKKENUTSTYR

Tlf. 115 - 108

Bø Elektriske Forretning L/L

gjev sakunnig rettleiding i val av
Radio, Fjernsyn, Elektriske koke- og varmeapparat.
Telefon 46, Bø i Telemark.

BØ MASKIN
& TEKNIKK A/S

Tlf. 134 - Bø i Telemark

Vest-Telmarks best assorterte
RØRLEGGERFORRETNING

Alt i Bakervarer
til rimelige priser

Hallvard Berge

BAKERI - KONDITORI
Tlf. Bø 279 a

— BØ —
Landmannsforretning

H. Hardang
Tlf. 182 - Bø i Telemark

Alt i KOLONIAL

Deler til
Alfa-Laval mjølkemaskinar

NILS GRIVI

Tlf. 37 - Bø i Telemark

Kolonial
glass og steintøy

Over 100 år i bygda si teneste

UR - BRILLER - KIKKERTER i godt utvalg.

Urreparasjoner mottas,

Garantert arbeide. Kort leveringstid.

Slettemo Ur & Optikk

Bø - Tlf. 180

Fiks og flott du blir på foten,
sikker på å følge moten
er du etter kjøp hos oss
i LUNDE eller ULEFOSS.

O. Gulliksens Skoforretning

LUNDE — ULEFOSS

Bø Tobakksforretning

Tlf. 186 - Bø i Telemark

Alt i steintøy, glasstøy
og presangar

Stor interesse for språket i hjelpestoffet

Krav om klare regler

I forrige nummer skreiv vi om språket i de trykksakene skolen tar mot for å dele ut til elevene. Skolefolk har vist stor interesse for saka, og flere har vendt seg til Språklig Samling for å få oss til å ta saka opp med departementet. De fleste meiner at det må gis klare regler for språkbruken i det hjelpestoffet som nytties i skolen. De ser det som sjøl-

sagt at skolen ikke distribuerer annet materiell enn det som respekterer gjeldende rettskrivning.

Vi innser at saka er så viktig at den ikke kan rekes som ferdigbehandla med artikkelen i forrige nummer. Spørsmålet vil bli tatt opp til drøfting i landslaget.

Vi vil nytte høvet til å be skolefolk holde øye med saka. Kontakt sekretariatet. Vi er takknemlige for alt som kan kaste lys over problemet.

SPRÅKET I LÆREBØKENE — forts. fra s. 1.

SPRÅKLIG SAMLING I STEDET FOR STRID

Språklig Samling ser det ikkje som vår oppgave å yppa til strid, men prøve samarbeidsvegen. Dersom dei to stridande partane la ned våpna og heller brukte hakka og spaden, ville vi snart vere framme ved målet: **ett skriftmål i Norge**.

Men når ein må vedgå at nynorsken ikkje har slått gjennom — det syner seg på så mangt — kan ein vel (uten å yppa til strid) seie at Lunde ligger i grenseland mellom dei nedre bygdene i Telemark, der bokmålet er einerådande, og Øvre-Telemark, der nynorsken ligger meir i tråd med talemålet. Trafikken, pressa og radioen gjør seg sterkt gjeldande her. Dialekten er i opplysing, her som andre stader. Så spørst det da om ein skal gråte over det, eller ikkje.

Nå kan ein høre frå mange kantar av landet at nynorsken er på retur. Kva seier De til det?

Det er ikkje til å nekte at mange skolekretsar går over til bokmål. Nynorskfolka prøver å dekke over tapet med store seiersmeldingar når det blir status quo, og prøver å finne orsakingar når det går galt. Riksmaalsleiren slår seieren stort opp. Når ein krets går over til bokmål, blir det straks tatt til inntekt for riksmalet. Men er det nå heilt

sikkert at det er grunn til mismot på den eine sida og jubel på den andre? Ein ser aldri ei oppgave over kor mange elevar det er som får opplæring i **radikalt bokmål**. Det må ein vel og kunne kalde ein «nynorsk», eit resultat av arbeidet for **norsk** i Norge. Er det navna vi slåss om? Og for?

Nynorsken har lempa seg mye i det siste.

Det var ikkje for tidlig. Konservatismen, puristen, har rådd lenge nok. Puristen har, etter mi mein, den største skylda for at nynorsken har tapt så mye terreng som den har. Det er ikkje noko rart i at folk er blitt irritert over det konervative språket som har prega — i allefall ein del — av lærebøkene på nynorsk. Når boka skulle oversettas til nynorsk, blei det ofte sett inn ord og uttrykk som gjorde språket til eit museumsspråk, — eller vestlandsspråk som mange seier. Er det noko rart i at folk på Østlandet ikkje kan godta ord som ryggstoler, tokner, uggar, heile, velerot, stuven, ormeslo, ilåt, bekarblad, avkjøme osb. Kor mange vitsar slo vi ikkje på læreboka «Mannalikamen og helsa?»

Eg likar ikkje mange av desse laga orda heller. «Førehaving», «einskapsskule» — kunstprodukt! Men språ-

ket i lærebøkene er blitt mye betre i det siste. Så det går den rette vegen —.

— Er det bare nynorsken som lir under purismen?

— **Så visst ikkje.** Den uhyre konservatismen som gjør seg gjeldande innan riksmaalsleiren, skar den naturlege utviklinga av bokmålet. Eg har inntrykk av at læreboksforfattarane og forlaga er svært forsiktige når det gjelder radikale former i bokmålet og. Og det er lett å forstå. Forlag er forretning, og det er mektige krefter som vaker over «sproget».

— Statsforlag?

— I språkspørsmål ville nok et statsforlag stå meire fritt, men den saka har fleire sider.

Til slutt: Det er trist at vi ennå skal kjekle om ord. Det er synd på den ungdommen om skal stri med desse to målformene. Mye kraft bruk til litra nytte. Det er

LIFJELL

Dette vakre fjellet er oppdaga på ny. Før var det seterdrifta som var så verdfull. Nå er Lifjell blitt helsesasjon for folk i bygder og byar i vid omkrets, for tusenvis av personar, unge og gamle, som kvart år, og så ofte dei kan, reiser dit for å få avreksling frå kontor- og forretningsjaget, for å få liv i nesten bortvisna musklar, for å sjå mektig og roleg natur, der dei kvar gong oppdagar noko nytt og stort, og framfor alt for å forsyne seg av den luft og sol som bare fjellet kan gje. Den nye ve-

gen frå Bø til Jønnbu og Lifjellstua i 750 meters høgd, gjer det lett å komme dit for både eldre og yngre. Trafikken til Lifjell er til sine tider så stor at politiet må regulere trafikken for å unngå trafikkstans og kaos.

På Lifjell var tidlegare rikt seterliv, men nå er dei fleste setrane nedlagt. Jønnbu seter blei nedlagt for få år sidan og er nå fjellstove med endestasjon for bilar, og med Lifjellstua og ei mengd store og små hytter kring seg. Dette er utgangspunktet for ein kort eller lang fjelltur til Krintokleiva under Bokstulnatten, til Glikse, til Øysteinatten og Dyredalen eller til Hollane seter. Denne setra ligg midt på Lifjell og er samlingsstaden for turistar frå mange kantar. Hollane seter blir driven ennå og er utbygd som fjellstove med 40 senger.

Det knyter seg mange segner og merkelege opplevningar til seterlivet på Lifjell, slik også med Hollane. Eigaren, Nils Folkestad, Bø, har hatt ei merkeleg oppleveling. Han er nå 77 år og har vore på Hollane frå 1901 til 1953, da sonen Halvor overtok drifta, men Nils er likevel ofte til Hollane. Han nyttar hest og kløv i alle dei åra, og han gjekk over fjellet om natta for å spare hesten for klegg og andre insekter. Det var 4 timars marsj frå bygda.

Natta mellom 3. og 4. juli 1950, ved midnatt, var Nils med hest og kløv på veg til Hollane. Ved Okslegrinda, øvst i Oksledalen, fekk han ei merkeleg oppleveling, som andre ikkje kan få for pengar. Nils kom plutselig i lag med ei fin jente, til fots, og kom i prat med henne. Etter kvart blei praten så merkeleg at Nils tok mistanke. Huldrejenta blei borte for han like fort som ho var kommen til syne. Nils kan fortelje heile hendinga i detalj, og det er ei stor oppleveling å høre på.

Eika har forresten ein nokså «internasjonal» bakgrunn. Han er fødd i Amerika og levde sine første barneår der. Heimkommen til Norge hadde han nynorsk i folke- og realskolen, men på Landbrukskolen møtte han eit bokmål som til dels låg «fleire rettskrivingar» tilbake. Mye tid og krefter har gått med til å lære dei forskjellige norske «språka».

I si nåverande stilling som formann i Norges Bondelags må han vere språkpolitisk nøytral, seier han. Så det han uttaler i dette intervjuet, står heilt for hans eiga rekning. På internasjonale konferansar snakkar han engelsk, eller rettare amerikansk, sterkt prega av barndommens Middle West-dialekt. I foredrag her heime nyttar han ein dialektfarga nynorsk. I skrift bruker han nynorsk og bokmål om lag like godt, men han vedgår at bokmålet fell lettare i all slags fagprosa.

— Men har ikkje nynorsken skapt mange gode ord, også i fagspråket?

— Jovisst, seier han. Tenk bare på «nøre» og «brenne» for «surstoff» og «vannstoff». Ypperlige ord, som faktisk **seier** noe om dei stof-

trist med den splid som språkstriden skaper. Det er å ønske at vi i staden for å heie til strid slutta opp om samarbeidslina, dvs. Språklig Samling. K. O.

(Forfatterens rettskrivning. Red.)

HALLVARD EIKA — forts. fra s. 1.

Vi må lære av amerikanarane og engelskmennene

I dag skal vi helse på den unge, energiske og dugande formannen i Norges Bondelags, bøheringen Hallvard Eika, som mange reknar som ein «coming man» i norsk politikk.

Da vi spør om han vil vere medlem av Språklig Samling, svarer han ja med ein gong. «— For meg er det ein sjølv sagt ting at vi må fram til eitt skriftspråk i dette landet med 3 millionar menneske», seier Eika. Og han synes det er greitt at vi må arbeide for å nå dette målet, di før di heller.

Eika har forresten ein nokså «internasjonal» bakgrunn. Han er fødd i Amerika og levde sine første barneår der. Heimkommen til Norge hadde han nynorsk i folke- og realskolen, men på Landbrukskolen møtte han eit bokmål som til dels låg «fleire rettskrivingar» tilbake. Mye tid og krefter har gått med til å lære dei forskjellige norske «språka».

I si nåverande stilling som formann i Norges Bondelags må han vere språkpolitisk nøytral, seier han. Så det

fa det gjelder. Det er bare det at folk flest kjenner dei ikkje, så det nyttar lite å bruke dei. Men når vi kjem fram til eitt norsk skriftspråk, vil gode norske ord få sin store sjanse, legger han til. (Nå går som kjent både bokmål og nynorsk inn for dei internasjonaleorda «oxygen» og «hydrogen»).

— Kva meiner du om det framtidige norske skriftspråket?

— Eg trur det må bli ei samanmelding av det rike ordtilfanget vi har i nynorsken, bokmålet og dialektane. Ikkje minst dei siste. Vi må lære av engelskmennene og amerikanarane. Dei har skapt verdens rikaste språk ved å ta opp ord frå alle kantar, men dei uttaler dei på engelsk, og dei bøyer dei på engelsk.

Eika meiner det må bli mange **dublettar** i det framtidige norske språket, ofte med nyanser i tydinga. For dei fleste nordmenn er det naturlig å seie «bløtkake» og «bløt om hjertet», men «blaut på beina».

Språkspørsmålet er ikkje eit romantisk, men eit rein praktisk spørsmål, seier den sympatiske bondehøvdingen til slutt.

H. D.

LOKALLAG OG TILLITSMENN I TELEMARK

HOLLA Form. Knut Aarsand, Søve pr. Ulefoss. Kass. Arne Kåsa, Ulefoss. **RJUKAN** og **TINN** Form. Tomas Refsdal, Sam Eydesgt. 203 A, Rjukan. **SAUHERAD** Form. Einar Aasgrav, Akkerhaugen. Sekr. Reidar Aavik, Akkerhaugen.

HEDDAL og **NOTODDEN** Form. Odd Hansen, Notodden. Kass. Erling Skrede, Notodden. Sekr. Anders Stølen, Notodden. **BØ** Form. Halvor Dalene, Bø i Telemark. Kass. Hal-

vor Kaasa, Bø i Telemark. **ELEVLAGET VED BØ LANDSGYMNAS** Form. Hallvard Kåre Kuløy. **LUNDE** Form. Knut Opheim, Lunde. **GRENLAND** Form. Arne Johan Gjermundsen, Odinsgt. 7, Skien. Kass. Harald Straand, Stathellegt. 3, Skien. **SOLUM** Form. Gutterm B. Opheim, Raset pr. Skien. Kass. Johs. Søreid, Skotfoss.

Fordi jeg ønsker å støtte arbeidet for ett norsk språk

melder jeg meg med dette som direkte medlem av Landslaget for Språklig Samling.

Namn:

Adr.:

Yrke: Kontingent kr.

Kontingent: For de som har eiga inntekt kr. 5,— pr. år. For andre kr. 2,50.